

ГАТОЎНАСЦЬ ДА АКАЗАННЯ ПЕДАГАГІЧНАЙ ПАДТРЫМКІ ДЗЕЦЯМ
ДАШКОЛЬНАГА ЎЗРОСТУ З АСАБЛІВАСЦЯМІ ПСІХАФІЗІЧНАГА
РАЗВІЦЦЯ: СУТНАСЦЬ І СТРУКТУРА

Вячорка Інга Валянцінаўна
старшы выкладчык кафедры лагапедыі
Інстытута інклюзіўнай адукацыі
УА «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»,
г. Мінск

Анатацыя. У артыкуле раскрываюцца асноўныя аспекты сутнасці феномену гатоўнасці педагога да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям дашкольнага ўзросту з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Фокус увагі зроблены на раскрыцці зместу кампанентаў структуры вывучаемай феномену.

Ключавыя словы: гатоўнасць, педагагічная падтрымка, гатоўнасць да аказання педагагічнай падтрымкі, дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця дашкольнага ўзросту, будучыя педагогі.

Увядзенне. Асноўнымі напрамкамі дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь у сферы адукацыі з'яўляецца стварэнне неабходных умоў для задавальнення запытаў асобы ў адукацыі, патрэбаў грамадства і дзяржавы ў фарміраванні асобы, падрыхтоўцы кваліфікаваных кадраў. Стратэгічныя дакументы, прынятыя ў Рэспубліцы Беларусь, вызначаюць такія прыярытэтныя прынцыпы палітыкі дзяржавы як забеспячэнне прынцыпу справядлівасці, роўнага доступу да адукацыі, павышэння якасці адукацыі для кожнага [1, с.6]. Сістэма адукацыі Беларусі сёння прапануе выхаванцам устаноў дашкольнай адукацыі з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця розныя адукацыйныя маршруты, у тым ліку ва ўмовах іх сумеснага навучання і выхавання з іх нарматыўнымі аднагодкамі. Акрамя таго, на першы план

выходзіць гуманітарная парадыгма адукацыі, Асноўныя палажэнні якой прымушаюць змяняць канцэптуальныя асновы адукацыйнага працэсу і стаўленне да асобы дзіцяці. Новае гучанне набывае неабходнасць аказання педагагічнай падтрымкі кожнаму дзіцяці ў фарміраванні патэнцыялаў яго асобы і функцыянальных магчымасцяў. Дэфініцыя «педагагічная падтрымка» становіцца новым сэнсам прафесійнай дзейнасці кожнага педагога, патрабуе навуковага вывучэння і тэарэтычнага абгрунтавання. Відавочнымі і якія патрабуюць дазволу аказваюцца супярэчнасці паміж:

сацыяльнай патрэбай у асобы педагога дашкольнай адукацыі, здольнага вырашаць задачы адукацыйнага працэсу ва ўмовах неаднастайнасці дзіцячага калектыву, здольнага аказаць адэкватную педагагічную падтрымку кожнаму дзіцяці і фарматам падрыхтоўкі будучых педагогаў, якія абцяжарваюць задавальненне дадзенай патрэбы;

ўзмацняецца аб'ектыўнай патрэбай адукацыйнай практыкі дашкольнай адукацыі ў педагагічных работніках, якія валодаюць уменнем аказаць адэкватную педагагічную падтрымку кожнаму дзіцяці і не рэалізаванымі ў поўнай меры патэнцыяльнымі магчымасцямі адукацыйнай асяроддзя ўстанова вышэйшай адукацыі па яе фарміраванні;

разуменнем значнасці фарміравання гатоўнасці будучых педагогаў дашкольнай адукацыі да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі і недастатковай практычнай распрацаванасцю педагагічных умоў і тэхналагічнага інструментара эфектыўнага фарміравання педагагічнай падтрымкі ў будучых педагогаў дашкольнай адукацыі ў адукацыйным працэсе ўстанова вышэйшай адукацыі. Бачыцца, што пошук шляхоў дазволу пазначаных супярэчнасцяў перш за ўсё прадугледжвае вызначэнне сутнасці і структурных складнікаў феномену «гатоўнасць педагога да аказання педагагічнай падтрымкі» дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Выклад асноўнага матэрыялу даследавання. Прызнаючы раўназначнасць кожнага ўдзельніка адукацыйнага працэсу, варта прызнаць асаблівую

важнась і значнась пазіцыі, ролі, функцыянальнай нагрукі педагога як у прафесійнай сферы (сацыялізацыя, навучанне, выхаванне, развіццё ўсіх дзяцей, арганізацыя іх узаемадзеяння і зносін, забеспячэнне кожнаму дзіцяці псіхалагічнага камфорту, распрацоўка дыдактычных прыёмаў і метадычных падыходаў з улікам асаблівасцяў кожнага навучэнца і інш.), так і ў сацыяльнай (праца з калектывам бацькоў дзяцей, грамадскімі арганізацыямі, спецыялістамі групы суправаджэння і інш.) [4, С. 81- 82].

У сучасных псіхалага-педагагічных даследаваннях прасочваецца асаблівая ўвага да развіцця патэнцыйных магчымасцяў кожнага дзіцяці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця з мэтай далейшай адаптацыі і ўключэння ў грамадскае жыццё. Эфектыўнасьць сацыялізацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця залежыць у поўнай меры ад гатоўнасці будучых педагогаў (выхавальнікаў) да аказання педагагічнай падтрымкі кожнаму дзіцяці. І для рэалізацыі патрабуецца педагог новага фармату, які валодае сфарміраванай гатоўнасцю да аказання педагагічнай падтрымкі кожнаму дзіцяці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Слоўнік рускай мовы вызначае паняцце "гатоўнасць" наступным чынам:» 1) Згода зрабіць што-небудзь; 2) стан, пры якім усё зроблена, гатова для чаго-небудзь; 3) стан чалавека гатовага, здольнага, падрыхтаванага да выканання якой-небудзь справы " [3, с.142].

Аналіз сучасных літаратурных крыніцах сведчыць аб усебаковым даследаванні феномену «гатоўнасць» як у псіхалагічным, так і педагагічным аспектах (Н.М. Дрэвяннікова, Л.С. Гаўрыленка, Е. А.Гудкоў, К.М. Дурай-Новакова, М. І. Дзячэнка, І. А. Зімовая, І. А. Калеснікава, Л.У. Курачкіна, А. К. Маркава, Н. У. Кузьміна, А. І. Мішчанка, Е. А. Нікіціна, І. Е. Піскарова, Е. А. Подзвігіна, В.А. Сластенин, Д.Н. Узнадзе, Б.Е. Фішман, В.В. Хітрук). У сучаснай псіхалага-педагагічнай навуцы паняцце «гатоўнасць» разглядаецца з пазіцыі функцыянальнага, асобнага і інтэграванага падыходаў. Гатоўнасць як адмысловы псіхічнае стан асобы, якое забяспечвае паспяховаць выканання прафесійных задач. Катэгорыя "гатоўнасць" у

рамках асобнага падыходу разглядаецца як устойлівая сістэма асобных якасцяў, выяўленая ў прафесійнай накіраванасці, якія фармуюцца задоўга да непасрэднага выканання прафесійнай дзейнасці і з'яўляюцца найважнейшай перадумовай, умовай паспяховай рэалізацыі асобы ў прафесіі [2, с.37-38]. Сутнасць гатоўнасці педагога да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям дашкольнага ўзросту з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця складаецца ва ўменні ўбачыць цяжкасці, з якімі сутыкаецца дзіця, выявіць і абгрунтаваць прычыны іх узнікнення, накіраваць прафесійныя рэсурсы на падтрымку ў развіцці асобных патэнцыялаў і функцыянальных магчымасцяў дзіцяці.

Аналіз псіхалага-педагагічнай літаратуры паказаў неадназначнасць падыходаў даследчыкаў да выдзялення структурных кампанентаў гатоўнасці (Е.Э. Варапаева, К.М. Дурай-Новакова, Л. А. Кандыбовіч, Э.Ф. Насырава, Е. А. Подзвігіна, В. А. Панамарэнка). Грунтуючыся на выніках раней праведзеных даследаванняў, лічым мэтазгодным ў структуры феномену «гатоўнасць педагога да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям дашкольнага ўзросту з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця» вылучыць комплекс узаемязвязаных кампанентаў: кагнітыўнай-сэнсавае (сэнсавае напаўненне), матывацыйна-мэтавы (стаўленне, цікавасць, намер, апасродкаваныя мэтавымі арыенцірамі дзейнасці), асобна-дзеясны (уменні і кампетэнцыі аказваць адэкватную, конгруэнтных характары і праявы асаблівых адукацыйных патрэбаў дзіцяці педагагічную падтрымку) і рэфлексійна – ацэначны (самаўдасканаленне і самаразвіццё прафесійнай дзейнасці).

Сутнасць кагнітыўнай-сэнсавага кампанента складаецца ў авалоданні ведамі аб характары, спектры, сэнсавым напаўненні і асаблівасцях праявы асаблівых адукацыйных патрэбаў дзяцей дашкольнага ўзросту. Дадзены кампанент гатоўнасці да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям дашкольнага ўзросту з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі аказваецца непасрэдна звязаным з фарміраваннем вядучай дзейнасці гэтага ўзраставага этапу – гульнёй, а

таксама разумеем прычын цяжкасцяў, з якімі сутыкаецца выхаванец як у выхаваўчым працэсе, так і пры ўзаемадзеянні з аднагодкамі.

Матывацыйна-мэтавы кампанент адлюстроўвае стаўленне, цікавасць і намеры будучых педагогаў (выхавальнікаў) да аказання педагагічнай падтрымкі і арыентаваны на развіццё матываў уласнай прафесійнай дзейнасці, яе накіраванасці на дасягненне мэтавых арыенціраў у выхаванні і навучанні дзіцяці з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі, падахвочванне і імкненне будучых педагогаў да самапазнання і самаразвіцця асобы.

Асобасна-дзейнасны кампанент адлюстроўвае валоданне неабходным інструментарыем аказання педагагічнай падтрымкі дзецям дашкольнага ўзросту з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця з улікам індыўдуальных асаблівасцяў развіцця пазнавальнай дзейнасці, эмацыйнай сферы, камунікатыўнай кампетэнтнасці, функцыянальнасці і асобы дзіцяці ў цэлым.

Рэфлексійна-ацэначны кампанент адлюстроўвае працэс педагагічнага самаўдасканалення і самаразвіцця ўласнай прафесійнай дзейнасці ў выніковасці аказання педагагічнай падтрымкі дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця дашкольнага ўзросту.

Фарміраванне ў будучых педагогаў гатоўнасці да аказання педагагічнай падтрымкі навучэнцам дашкольнага ўзросту з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ва ўмовах дыверсіфікацыі іх адукацыйных маршрутаў з'яўляецца складаным працэсам, якія патрабуюць ад устаноў вышэйшай адукацыі падрыхтоўкі будучага педагога (выхавальніка) новага фармату. Гэта з'яўляецца працэсам доўгім, складаным і патрабавальным змяненняў у пабудове адукацыйнага працэсу ўстанова вышэйшай адукацыі пры падрыхтоўцы дадзеных спецыялістаў да працы з дзецьмі дашкольнага ўзросту з асаблівымі адукацыйнымі патрэбамі.

Выснова. Вызначэнне сутнасці і структуры гатоўнасці будучых педагогаў да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця дашкольнага ўзросту дазваляе зрабіць выснову аб неабходнасці арганізацыі мэтанакіраванай работы па яе фарміраванні на этапе прафесійнай

падрыхтоўкі будучых педагогаў. Выдзеленыя структурныя кампаненты (кагнітыўна-сэнсавы, матывацыйна-мэтавы, асобна-дзеясны, рэфлексіўна-ацэначны) варта ўлічваць як пры адборы зместу, так і пры распрацоўцы навукова-метадычнага забеспячэння працэсу фарміравання ў будучых педагогаў (выхавальнікаў) гатоўнасці да аказання педагагічнай падтрымкі дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця дашкольнага ўзросту.

Літаратура:

1. Канцэпцыя развіцця сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь да 2030 года / Пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь 30 лістапада 2021 г. № 683 – Мінск., 2021. – 32 С
2. Курачкіна Л.В. Фарміраванне гатоўнасці будучага педагога да дзейнасці класнага кіраўніка па педагагічнаму суправаджэнню прафесійнага самавызначэння старшакласнікаў : дыс. ... канд. пед. навук: 13.00.08 / Л.В. Курачкіна. - Йошкар-Ола, 2015. -198 л.
3. Ожегов С.І. Тлумачальны слоўнік рускай мовы: 80 00 слоў і фразеалагічных выразаў / С.І. Ожегов, н. Ю. Шведава. Расійская акадэмія навук. Інстытут рускай мовы ім. В.В. Вінаградава. – 4-е выд., дапоўнены. - М.: ТАА "Выдавецтва ЭЛПІС", 2003. — 944 с.
4. Хітрук В.В. Фарміраванне інклюзіўнай гатоўнасці будучых педагогаў ва ўмовах вышэйшай адукацыі : дыс.д-ра пед.навук: 13.00.08 / В.В. Хітрук.- Калінінград, 2015. - 390 л.